

Centenar Ernest Maftei

N. 6 martie 1920, în comuna Prăjești, județul Bacău – m. 19 octombrie 2006, la București. **Actor, poet, epigramist, dramaturg.** S-a ivit pe lume în familia Elenei (n. Floareș) și a lui Gheorghe Maftei, țărani mijlocași, descendenți prin mamă din oierii veniți în sat din Țara Făgărașului. Până la 4 ani n-a scos o vorbă, întristându-și bunicul, care era cântăreț la biserică și a murit „cu știința că are un nepot muț”. Era, în fapt, un copil isteț, însă timid, ce le-a arătat apoi tuturor ce poate încă din clasa I, când în urma rezultatelor la învățătură a primit drept premiu romanul *Velerim și Veler Doamne* de Victor Ion Popa, un scriitor de care se vor lega multe dintre izbânzile sale de mai târziu. După absolvirea ciclului primar la Școala Prăjești (1927-1931), dorința sa era să se îndrepte către seminar, pentru a ajunge preot, numai că mai puternică a fost voința tatălui, care l-a înscris la Școala Normală (1931-1938, actualul Colegiu Național Pedagogic „Ștefan cel Mare”) din Bacău, unde s-a calificat ca învățător, dar fără a profesa vreodată. Aici a învățat să cânte la vioară, a descoperit poezia, scriind și publicând versuri în revista **Liliacul**, redactată împreună cu patru colegi, dar mai ales s-a îmbolnăvit de teatru, jucând încă din clasa a V-a, cu precădere în piesele lui Vasile Alecsandri. Tot ca normalist a experimentat pictura și a debutat publicistic, în 1937 ziarul **Moldova** publicându-i, la *Colțul școlarului*, tableta **O excursie în gând**. La 17 ani aderă la Frăția de Cruce, participă alături de Corneliu Zelea Codreanu și alți lideri ai Mișcării Legionare la Tabăra FDC de la Carmen Sylva (azi, Eforie Sud) și, ajuns lider zonal la 21 de ani, coordonează tinerii frăției din patru județe, antrenându-i în recrutarea de noi membri, pregătirea și educarea lor în spirit legionar, orga-

nizarea de „bătălii” (a fierului, a hârtiei ș.a) și a marșurilor legionare, colectarea de fonduri bănești etc. Intrat în vizorul organelor de ordine și securitate, în 1938 este arestat de serviciile dictaturii carliste și încarcerat pentru 5 luni în lagărul de la Vaslui, unde avea apoi să asiste la executarea câtorva zeci de membrii ai Partidului „Totul pentru Țară”. Judecat în mai multe rânduri pentru apartenența la Mișcarea Legionară, a mai trecut, ca deținut politic, prin închisorile Galați, Jilava și Văcărești, dar a fost achitat de fiecare dată, salvarea sa fiind fie cei 136 de evrei pe care în timpul rebeliunii îi ascunsese și-i angajase la cariera de piatră a tatălui său, la Prăjești, fie priceperea apărătorilor de talia scriitorului și avocatului Ionel Teodoreanu – fratele lui Păsturel – ori a lui Radu Budișteanu, fost ministru de interne, care l-au apărut din oficiu. În atare condiții, continuarea studiilor i-a dat destule bătăi de cap, dar a izbutit totuși să urmeze Conservatorul de Muzică și Artă Dramatică din Iași (1941-1945), jucând încă din timpul studenției rolul unui bancher, în piesa **Zece milionari**, pusă în scenă la Teatrul „Muncă și lumină”, o filială a teatrului lui Victor Ion Popa, care îl scosese, în 1942, de pe front și-l incluse în trupa ce oferea spectacole militare. A continuat să joace în piesele regizate de acesta încă doi ani după absolvire, apoi la Teatrul Poporului, unde, fiind hăituit pentru orientarea sa politică, s-a ascuns sub numele de Erman Valahu. În 1948 vine la Bacău pentru a sprijini nou înființatul Teatru de Stat (în prezent, Teatrul Municipal Bacovia), dar e restructurat un an mai târziu pe motiv că „a fost mai tot timpul în anturajul elementelor dușmănoase și foste legionare” și că, la Putna, după vizitarea Mănăstirii, a scris sub o poezie dedicată domnitorului Ștefan cel Mare că „suntem de

acord să fie alungați din țară păgânii de azi”. Ajuns prin forța împrejurărilor la Teatrul „Alexandru Davila” din Pitești (1949-1953), a debutat pe 26 martie 1949, interpretând rolul lui Bobori Anton, din premiera cu **Fiul meu** de Șandor Gergely, în regia lui Nello Bucevschi. A dat apoi viață unor personaje diverse ca factură, așa cum au fost Chiru (**Cumpăna** de Lucia Demetrius, r. Val Mugur), Tapoi (**Medicul de plasă** de George Ulieru, r. Mugur Mardan), Păpușarul (**Mic-pitic, inimă de voinic** de Sergiu Milorlian, r. autorului), Skudra (**Argilă și porțelan** de Arkadi Grigulis, r. N. Bucevski), Matei (**Șperțarul** de Ionel Lazaroneanu, r. Victor Handoca), Costache Bălan (**Așa s-a dormit Costache Bălan** de Gheorghe Martiniuc, r. Nicolae Kirîțescu), Studentul (**Cine-i vinovat?** de Gheorghii Mdivani, r. M. Mardan), Zugrav (**Lupii și oile** de A. N. Ostrovski), Șura (**Cravata roșie** de Serghei Mihalkov) și Neagu S. Neagu (**Ziua cea mare** de Maria Banuș), toate în regia lui Ion Deloreanu. În 1949 debutează și în film, regizorul Paul Călinescu distribuindu-l în **Răsună valea**, distins cu Diploma de Onoare la Festivalul Internațional de la Karlovy Vary (1950), o producție Romfilm, cu care va colabora în continuare, împărțindu-și timpul între plătoul de filmare și scena Teatrului Muncitoresc CFR Giulești (actualul „Odeon”), unde a fost încadrat la începutul anului 1953. Primul personaj interpretat pe scena acestuia a fost Ion, fecior boieresc, din comedia **Chirița în provincie** de Vasile Alecsandri (17 martie 1953), regizorul Lucian Giurchescu mai distribuindu-l apoi în rolurile lui Onișar (**Onișar Gheorghe** de Lucia Demetrius), Sceledrus (**Soldatul fanfaron** de Maccius Plautus), Schulte (**Se caută urgent un**

Shakespeare de Heinar Kipphardt), Veterinarul (*Domnul Puntila și sluga sa Matti* de B. Brecht) și Anghel Cătuleanu (*Descoperirea* de Paul Everac). La rândul său, un alt mare director de scenă, Horea Popescu, i-a oferit șansa să dea viață personajelor Avram Mureșan (*Răfuiala* de Tiberiu Vornic), Cerșetorul (*Domnișoara Nastasia* de G. M. Zamfirescu), Măruntaie (*Aristocrații* de Nikolai Pogodin), Vasile Țurcanu (*Ochiul albastru* de Paul Everac) și Fisch (*Ascensiunea lui Arturo Ui poate fi oprită* de B. Brecht), în timp ce Dinu Cernescu l-a trecut pe afiș în dreptul Turcului (*Pe 40 metri lungime de undă* de Simion Macovei) și a lui Antonio (*Nunta lui Figaro* de Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais). Colaborări fructuoase a avut și cu regizorii George Dem Loghin (Zamfir Secară, *Vara furtunoasă* de Valeriu Luca; Corcodel, *Rapsodia țiganilor* de Mircea Ștefănescu; Lăutarul, *Zile de februarie* de Liviu Bratoloveanu), Marin Iorda (Moș Spirea, *Articolul 19* de Ștefan Tita; Bosniak, *Tania* de A. N. Arbuzov; Tudor Popescu, *Plicul* de Liviu Rebreanu), Geta Vlad (Moș Matei, *Întoarcerea lui Cristofor Columb* de Ludovic Brukstein; Slujitorul 2, *Motanul încălțat* de Nina Stoiceva; Scarlat, *Băiat bun, dar... cu lipsuri* de Nicuță Tănase; Gheorghe Ciocu, *Când aud cucul cântând* de Gheorghe Vlad), Mircea Dumitru (Anisim, *Faraonii* de Alexei Kolomiet; Ghiță, *Romeo și Julieta la Mizil* de George Ranetti), Stelian Mihăilescu (Radu Bolocan, *O întâlnire neobișnuită* de Paul Everac; Traian Necșulescu *...Escu* de Tudor Mușatescu), Nicolae Alexandru Toscani (Pallada, *Sfârșitul escadrei* de Al. Korneiciuk), Moni Ghelerter (Un muncitor, *Familia Kovacs* de Ana Novac) și Mihai Dimiu (Piotr, *Putearea întunericului* de L. N. Tolstoi). Ajuns un veritabil monstru sacru, cea mai prodigioasă activitate a avut-o însă

în cinematografie, unde a interpretat peste 50 de roluri principale, dar și numeroase personaje secundare în filme precum: *Nepoții gornistului* (Studioul Cinematografic București, regia Dinu Negreanu, 1953), *Desfășurarea* (idem, r. Paul Călinescu, 1954), *Valurile Dunării* (idem, r. Liviu Ciulei, 1960), distins cu Marele premiu (ex aequo) la Festivalul internațional al filmului de la Karlovy Vary (1960), *Când primăvara e fierbinte* (idem, r. Mircea Săucan, 1960), *Omul de lângă tine* (idem, r. Horea Popescu, 1961), *Tudor* (idem, r. Lucian Bratu, 1963), *Merii sălbatici* (idem, r. Alecu Croitoru, 1964), *Răscoala* (idem, r. Mircea Mureșan, 1965), distins cu Premiul „Opera Prima” la Festivalul Internațional al Filmului de la Cannes (1966); *Neamul Șoimăreștilor* (idem, r. Mircea Drăgan, 1965), *Haiducii* (idem, r. Dinu Cocea, 1966), *Meandre* (idem, r. Mircea Săucan, 1967), *Răzburarea haiducilor* (idem, r. Dinu Cocea, 1968), *Căldura* (idem, r. Șerban Creangă, 1969), *Baltagul* (idem, r. Mircea Mureșan, 1969), *Prieteni fără grai* (idem, r. Paul Fritz Nemeth, Gheorghe Turcu, 1969), *Reconstituirea* (idem, r. Lucian Pintilie, 1970), *Prea mic pentru un război atât de mare* (idem, r. Radu Gabrea, 1970), *Așteptarea* (idem, r. Șerban Creangă, 1970), *Săptămâna nebunilor* (idem, r. Dinu Cocea, 1971), *Puterea și adevă-*

rul (idem, r. Manole Marcus, 1971), *Pădurea pierdută* (idem, r. Andrei Blaier, 1971), *Atunci i-am condamnat pe toți la moarte* (idem, r. Sergiu Nicolaescu, 1972), *Conspirația* (idem, r. Manole Marcus, 1972), *Ultimul cartuș* (idem, r. Sergiu Nicolaescu, 1973), *Vifornița* (Casa de Filme Trei, r. Mircea Moldovan, 1973), *Dincolo de nisipuri* (Casa de Filme Unu, r. Radu Gabrea, 1973), *Despre o anumită fericire* (Casa de Filme Cinci, r. Mihai Constantinescu, 1973), *Depart de Tipperary* (Casa de Filme Patru, r. Manole Marcus, 1973), *Frații Jderi* (Casa de Filme Cinci, r. Mircea Drăgan, 1974), *Duhul aurului* (Casa de Filme Unu, r. Dan Pița și Mircea Veroiu, 1974), *Mastodontul* (Casa de Filme Cinci, r. Virgil Calotescu, 1975), *Zile fierbinți* (Casa de Filme Trei, r. Sergiu Nicolaescu, 1975), *Ștefan cel Mare - Vaslui 1475* (Casa de Filme Cinci, r. Mircea Drăgan, 1975), *Princenușa imperiului* (Casa de Filme Trei, r. Andrei Blaier, 1976), *Misterul lui Herodot* (Casa de Filme Cinci, r. Geta Doina Tarnavski, 1976), *Osânda* (idem, r. Sergiu Nicolaescu, 1976), *Mere roșii* (Casa de Filme Unu, r. Alexandru Tatos, 1976), *Accident* (Casa de Filme Cinci, r. Sergiu Nicolaescu, 1977), *Fair Play* (idem, r. Alexandru Danciu Satmari, 1977), *Iarba verde de acasă* (Casa de Filme Patru, r. Stere Gulea, 1977), *Toate pânzele sus* (Televiziunea Română, serial în 12 episoade, episoadele 11-12, r. Mircea Mureșan, 1976-1978), *Drumuri în cumpănă* (Casa de Filme Patru, r. Virgil Calotescu, 1978), *Buzduganul cu trei peceți* (Casele de Filme Unu și Trei, Centrul de Producție Cinematografică București, Romania Film, r. Constantin Vaeni, 1978), *Pentru patrie* (Casa de Filme Trei, r. Sergiu Nicolaescu, 1978), *Mihail, câine de circ* (Casa de Filme 5 / Tele München, idem, 1979), *Vlad Țepeș* (Casa de

Filme Cinci, r. Doru Năstase, 1979), **Cumpăna** (Casa de Filme Trei, r. Cristiana Nicolae, 1979), **Ultima noapte de dragoste** (Casa de Filme Trei/Cine TV Film Berlin, r. Sergiu Nicolaescu, 1980), **Drumul oaselor** (Casa de Filme Cinci, r. Doru Năstase, 1980), **Dumbrava minunată** (Centrul de Producție Cinematografică București, Casa de Filme Unu, r. Gheorghe Naghi, 1980), **Burebista** (Casa de Filme Cinci, r. Gheorghe Vitanidis, 1980), **Convoiul** (Casa de Filme Unu, r. Mircea Moldovan, 1981), **Cucerirea Angliei** (France 3 - Europa Films Paris, Rex Cinematografica Roma, Forum Film Geneve, Cine TV Berlin, RTBF Bruxelles/Télévision Belge, Centrul de Producție Cinematografică București, r. Gilles Grangier și Sergiu Nicolaescu, 1982), **Sosesc păsările călătoare** (Casa de Filme Unu, r. Geo Saizescu, 1984), **Cireșarii** (idem, r. Adrian Petringeanu, 1984), **Căsătorie cu repetiție** (Casa de Filme Patru, r. Virgil Calotescu, 1985), **Căutătorii de aur/Lokruf des Goldes** (co-podruție Austria-RFG-România-Franța, r. Alecu Croitoru și Sergiu Nicolaescu, 1986), **Tusea și junghiul** (Studioul Alpha Films International, r. Mircea Daneiliuc, 1991), **Drumul câinilor** (Studioul de Creație Star Film 22, r. Laurențiu Damian, 1991), **Trahir** (r. Radu Mihăileanu, 1993), **Le retour** (r. Mircea Săucan, 1994), **Trenul vieții** (r. Radu Mihăileanu, 1998), **Triunghiul morții** (r. Sergiu Nicolaescu, 1999), **Kinai védelem/„Apărarea chineză“** (Covi Design Film, r. Gábor Tompa, 1999), **Modigliani** (r. Mick Davis, 2004), **Păcălă se întoarce** (Nerv Film, MindShare, r. Geo Saizescu, 2006). Eclipsată într-un fel de cele două ipostaze în teatru și film, activitatea sa scriitoricească e mai puțin cunoscută, deși de-a lungul timpului a dat destule semne că poate scrie cu ușurință și cu o doză de umor tipic

moldovenesc, poezie, proză, teatru, epigrame. „Visul meu a fost să scriu“, mărturisirea prin 1999, și această afirmație îi confirmă gândul cu care s-a înscris la Conservatorul ieșean („Eu când m-am dus și m-am înscris la teatru la Iași, nu m-am dus ca să mă fac actor, m-am dus să învăț cum se scrie piese de teatru“). Judecând după succesele repurtate și ca scriitor, e clar că a fost destul de silitor, prima sa piesă, **Umbre din trecut**, câștigând în 1943 concursul organizat de Teatrul Național din Iași și pusă apoi în scenă, cu Ștefan Ciubotărașu în distribuție. Premiata pe țară, de data aceasta, a fost și piesa **Răzeșii lui Bogdan**, premiata ei având loc pe 22 septembrie 1958, pe scena Teatrului Muncitoresc CFR Giulești, cu autorul în rolul lui Ion Horoi, iar în distribuție, între alții, cu Tamara Buciuceanu-Botez, Mihai Constantinescu, Constantin Gheorghiu, Ștefan Mihăilescu-Brăila, Colea Răutu, Nicolae Sireteanu. Lăudată la Radio „Europa liberă“ pentru curajul replicilor, reprezentația a fost suspendată în câteva rânduri, dar a fost bine plătită, încasând 15000 lei ca drept de autor. Pusă în scenă a fost și **Îndoiala** (1957), însă fără ecoul pe care l-ar fi meritat. Ca epigramist, în schimb, a fost inclus în **Enciclopedia epigramiștilor români** (București, 1983), semn că premiul obținut la concursul de epigrame din 1960 l-a fixat încă de pe atunci în memoria umoriștilor. Ca poet, moștenirea sa e reprezentată doar de volumul **Autografe** (București, Editura Alcris, 1995), republicat un deceniu mai târziu, într-o ediție revăzută și adăugită, sub egida Editurii Sânziana (București, 2007). Dacă nu ar fi fost în permanență urmărit și tracasat cu anchete „în stare de libertate“ pentru activitatea sa politică, poate și această arie a creației sale artistice ar fi fost mai cuprinzătoare. Hărțuirea avea, din păcate, să continue și după 1989, faptul că a participat

direct la revolta din decembrie și că a fost unul dintre animatorii protestelor din Piața Universității n-a fost iertat de minerii chemați să facă ordine, care l-au snopit în bătaie și l-au abandonat inconștient pe malul Dâmboviței. Salvat de un trecător care l-a recunoscut și l-a dus la spital, și-a revenit miraculos și a continuat să joace și să pună probleme noii securități, care n-a privit cu ochi buni înscrierea sa, în 1995, în Partidul „Pentru Patrie“, alături de camarazii împreună cu care luptase și suferise în închisorile comuniste. Întemeietor, în 1953, alături de Colea Răutu și de alți actori, al Asociației Cineaștilor (în prezent, Uniunea Cineaștilor din România), a făcut parte din conducerea acesteia și a fost răsplătit pentru prestațiile sale artistice cu Premiul UCIN, la împlinirea a 50 de ani de cinematografie, și cu Diploma de Recunoștință, pentru contribuția la dezvoltarea artei și culturii naționale, acordată de Consiliului Director al Uniunii Autorilor și Realizatorilor de Film din România. A fost, de asemenea, distins cu Meritul Cultural clasa I și cu Premiul „Cel mai bun român“ pe anul 2005, pe care însă le-a refuzat, în primul caz pentru a nu se desconfira, iar în cel de-al doilea deoarece între nominalizați se numărau personaje sumbre ale politicii ultimilor ani și pseudovedete ale unor emisiuni de televiziune de nivel submediocru. Din aceeași pricină a refuzat să joace într-o telenovelă românească, preferând să colaboreze la realizarea emisiunii „Ferma“, specializată pe teme din viața rurală și agricultură, transmisă pe canalul TVR2. Alături de cele deja amintite, moștenirea sa mai numără zeci de DVD-uri ce immortalizează filmele în care a jucat și o stradă ce-i poartă numele în comuna Samurcaș, acolo unde se retrăsese în ultimii ani, îngrijind de casa pe care și-o construise cu propriile mâini.